

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય, અમદાવાદ

સ્પેશ્યલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૦૧૦૪/૨૦૧૦

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય કાર્યકારી મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિજય મનોહર સહાઈ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. પી. ધોલરિયા

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?
---	---

૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?
૫	શું સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવામાં આવે કે કેમ?

=====

એડમ બી ચાકી....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

સહાયક વન મહાનિરીક્ષક અને ૬....સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(ઓ) ક્રમાંક ૧ તરફથી વકીલ શ્રી એકરામા કુરેશી, સાથે શ્રી હાશિમ કુરેશી, વકીલ

અરજદાર(ઓ) નં. ૧ માટે નોટિસ તામીલ કરાયેલ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨, ૫ તરફથી શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા, એ.જી.પી.

શ્રી એન.ડી. ગોહિલ, સામાવાળા(ઓ) ક્રમાંક ૧, ૩, ૬ તરફથી વકીલ

સામાવાળા(ઓ) ક્રમાંક ૭ તરફથી શ્રી રુત્વિજ એસ ઓઝા, વકીલ

સામાવાળા(ઓ) ક્રમાંક ૭ તરફથી શ્રી ડી. ડી. અંધારિયા, વકીલ

સામાવાળા(ઓ) ક્રમાંક ૨, ૪ માટે ડી.એસ. દ્વારા નોટિસ બજાવવામાં આવી

શ્રી આર.એસ. સંજાણવાલા, પરિષ્ઠ વકીલ, શ્રી સંદીપ સિંહની સહાયથી,
તરફથી

સિંઘી એન્ડ કો., પ્રતિસાદી(ઓ) ક્રમાંક ૪ તરફથી વકીલ

=====

સમક્ષ: માનનીય કાર્યકારી મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિજય મનોહર સહાય

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર.પી. ધોળારિયા

તારીખ : ૧૧/૧૧/૨૦૧૪

મૌખિક ચુકાદો

(માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી આર. પી. ધોલરિયા)

૧. હાલની અરજદાર દ્વારા નીચે દર્શાવેલ રાહતો માટે અરજ કરતાં આ અરજી દાખલ કરવામાં આવી છે.

“(એ) કે આ માનનીય અદાલત કૃપા કરીને આ અરજીએ દાખલ કરીને મંજૂર કરે અને પરમાદેશનો રિટ અથવા પ્રતિબંધનો રિટ અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ બહાર પાડે, સામાવાળાઓ પાસેથી સંબંધિત અભિલેખ મંગાવી અને તેનો અભ્યાસ કર્યા બાદ, તા. ૧૯મી સપ્ટેમ્બર ૨૦૦૭ના હુકમ (પરિશિષ્ટ ‘એફ’)

મુજબ વન વિભાગને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાતી પ્રતિપૂર્તિ વનીકરણની જમીન અંગેના વિષયમાં તપાસ કરવા માટે યોગ્ય આયોગ / સમિતિ રચીને અથવા સ્થાનિક એજન્સી મારફતે તપાસ કરવાનો હુકમ કરે; જમીન પરની વાસ્તવિક સ્થિતિ નિર્ધારિત કરવા તથા સીનાપર અને કનાર ગામોની સીમમાં આવેલી પ્રતિપૂર્તિ વનીકરણ હેઠળ વન વિભાગના હિતમાં હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હોવાનું જણાવાતી જમીન ખરેખર વનજમીન તરીકે અસ્તિત્વમાં છે કે કેમ તે જાણવા તથા વધુમાં, આશરે ૨૦૦૮.૪૧ હેક્ટર જેટલા ક્ષેત્રફળવાળી વિવાદિત જમીનનો વાસ્તવિક ભૌતિક કબજો કોના પાસે છે તે નિર્ધારિત કરવા માટે તેમને હુકમ કરવા કૃપા કરે.

(બી) કે આ માનનીય અદાલત કૃપા કરીને કલેક્ટર-સામાવાળા ક્રમાંક ૫ દ્વારા મુન્દ્રા પોર્ટ એન્ડ એસ.ઈ.ઝેડ. લિમિટેડ, અમદાવાદ માટે પ્રતિપૂરક વનીકરણના હેતુસર લાખપત તાલુકાના મોજે (ગામ) કનાર અને સીનાપરનાં ઉત્તર તરફ

આવેલ મરીન વિસ્તારમાંથી ૨૦૦૮.૪૧ ચો. મીટર માપની જમીન (સર્વે વિનાની, નંબર વિનાની) વન વિભાગને હસ્તાંતર કરવા બાબતનો તા. ૧૯મી સપ્ટેમ્બર ૨૦૦૭નો હુકમ (પરિશિષ્ટ ‘એફ’) રદ કરે, કારણ કે વાસ્તવમાં તે બી.એસ.એફ.ના કબજામાં છે, અને આપું હસ્તાંતરણ વ્યવહારક્ષમ નથી તથા અમલમાં મૂકી શકાય તેમ નથી અને તેનું કોઈ મહત્ત્વ નથી.

(સી) સામાવાળા ક્રમાંક ૧ દ્વારા અપાયેલ અંતિમ મંજૂરીના આધાર પર, સામાવાળા ક્રમાંક ૪ દ્વારા તેની શરતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હોવા છતાં, અરજદારના હિતમાં સામાવાળા ક્રમાંક ૨-ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા અમલમાં મુકાયેલ તા. ૧૭મી નવેમ્બર ૨૦૦૮નું સ્મારકપત્ર (પરિશિષ્ટ ‘એસ’) રદ કરવામાં આવે અને બાજુએ મૂકવામાં આવે, તેથી તે શૂન્ય અને અમાન્ય ઠરાવવામાં આવે.

(ડી) હાલની અરજાની પ્રવેશ-સુનાવણી અને અંતિમ નિકાલ બાકી રહેલા સમયગાળા દરમિયાન, આ માનનીય અદાલત સામાવાળા ક્રમાંક ૧ અને ૨ ને વપરાશકર્તા એજન્સી-સામાવાળા ક્રમાંક ૪ દ્વારા પ્રસ્તાવિત મુજબ સીધી ભાડાપટ્ટે કે કોઈપણ યોજના અથવા કાર્યક્રમ હેઠળ વપરાશકર્તા એજન્સીને વધુ કોઈ જમીન ફાળવવાથી અટકાવવાનો હુકમ કરવા કૃપા કરે.”

૨. અરજદારનો એવો મામલો છે કે સામાવાળા ક્રમાંક ૪ – મુન્દ્રા પોર્ટ એન્ડ સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોન લિમિટેડે, “અદાણી કેમિકલ્સ લિમિટેડ (ઉપયોગકર્તા એજન્સી)” નામ અને શૈલી હેઠળ ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા મીઠાના ઉત્પાદનના હેતુસર કચ્છ જિલ્લાના મુન્દ્રા તાલુકામાં આવેલી વનજમીનના

અન્યત્ર વાળી દેવા બાબતે, વર્ષ ૧૯૯૩માં સામાવાળા ક્રમાંક ૧ અને ૨ સમક્ષ દરખાસ્ત રજૂ કરી હતી. સામાવાળા ક્રમાંક ૪ને જરૂરી એવી ઉક્ત જમીન, સામાવાળા ક્રમાંક ૨ – ગુજરાત રાજ્ય દ્વારા તા. ૯.૧૦.૧૯૬૯ની જાહેરનામા દ્વારા અનામત વનજમીન તરીકે જાહેર કરવામાં આવી હતી. એવું અવર કરવામાં આવ્યું છે કે રેન્જ વન અધિકારી, મુન્દ્રા નોર્મલ રેન્જ, મુન્દ્રાએ તા. ૧૧.૬.૧૯૯૯ના પત્ર દ્વારા, ઉપ વન સંરક્ષક, પૂર્વ વન વિભાગ, કચ્છ, ભુજને સંબોધીને જાણ કરી હતી કે સામાવાળા ક્રમાંક ૪ દ્વારા ૨૪૦૦ હેક્ટર જમીનના અન્યત્ર વળીકરણ માટે માંગવામાં આવેલ જમીનનું નિરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે અને પંચનામું પણ કરવામાં આવ્યું છે તથા જમીન બિનઉપજાઉ છે અને ત્યાં કોઈ ચેરના વૃક્ષો અસ્તિત્વમાં નથી. તે પછી, વન સંરક્ષક, કચ્છ-ભુજે સામાવાળા ક્રમાંક ૨ને પત્ર લખી જાણ કરી હતી કે સામાવાળા ક્રમાંક ૪ – ઉપયોગકર્તા એજન્સીને જરૂરી એવી જમીન માટે, ઉપયોગકર્તા એજન્સીએ વન વિભાગને બીજી જમીન આપવાની રહેશે અને દરખાસ્ત મુજબ, વળતરરૂપ શરતો પર વળીકરણ માટે તા. ૧.૫.૨૦૦૦ના પત્ર મુજબ, કોરી કીક નજીક ઉત્તર-પશ્ચિમ દિશામાં આવેલી લાખપત તાલુકાની ૨૫ કિ.મી. લંબાઈ અને ૫૦૭ મીટર પહોળાઈ ધરાવતી જમીન સોંપવાનો પ્રસ્તાવ છે.

૨.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા ક્રમાંક ૧ એ તા. ૧૩.૫.૨૦૦૪ ના પત્ર દ્વારા સામાવાળા ક્રમાંક ૨ ને, તેમાં દર્શાવેલ કેટલીક શરતોને આધીન રહીને, સામાવાળા ક્રમાંક ૪ દ્વારા ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા મીઠાના

ઉત્પાદન માટે ૧૮૪૦ હેક્ટર જંગલ જમીનના વિમુખીકરણ માટે સિદ્ધાંતતઃ મંજૂરી અપાયેલી હોવાની જાણ કરી હતી. એવો આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે તા. ૧૩.૫.૨૦૦૪ ના પત્રમાં દર્શાવેલ શરતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું નહોતું, તેમ છતાં, સામાવાળા ક્રમાંક ૪ એ તા. ૫.૯.૨૦૦૭ ના પત્ર દ્વારા સામાવાળા ક્રમાંક ૧ ને નામ અને હેતુમાં ફેરફાર અંગે સુધારો માગ્યો, એટલે કે, સામાવાળા ક્રમાંક ૪ એ ડેડિકેટેડ કોલ ટર્મિનલ અને સોલિડ બ્લક કાર્ગો હેન્ડલિંગ સુવિધાઓ માટે સ્પેશિયલ ઇકોનોમિક ઝોનનો વિકલ્પ સ્વીકારવાનો નિર્ણય કર્યો હતો અને જમીનના વિમુખીકરણની માંગણી કરી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે સામાવાળા ક્રમાંક ૪ નો ઉપરોક્ત નવો પ્રસ્તાવ સામાવાળા ક્રમાંક ૧ સમક્ષ બાકી રહેલો હોવા છતાં, સામાવાળા ક્રમાંક ૫ એ તા. ૧૯.૬.૨૦૦૭ ના હુકમ દ્વારા, તાલુકા લખપતના મૌજે ગામ કનાર અને સિનાપરના ઉત્તર તરફ આવેલ સમુદ્રી વિસ્તારની ૨૦૦૮.૪૧ ચોરસ હેક્ટર જમીનમાંથી કોઈપણ સર્વે અથવા રોજકામ કર્યા વિના, મુન્દ્રા પોર્ટ એન્ડ એસ.ઈ.ઝેડ. લિમિટેડ, અમદાવાદ માટે વળતરરૂપ વનીકરણના હેતુસર જંગલ વિભાગને જમીન હસ્તાંતરિત કરી હતી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે લગભગ એક મહિના પછી, એટલે કે તા. ૨૨.૧૦.૨૦૦૭ ના રોજ, સર્કલ અધિકારી, મામલતદાર કચેરી, લખપત, દયાપર દ્વારા કહેવાતું રોજકામ કરવામાં આવ્યું હતું. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તા. ૨૪.૧૦.૨૦૦૭ ના રોજ, ઉપવન સંરક્ષક, કચ્છ (પશ્ચિમ), ભુજ વિભાગે વન સંરક્ષક, કચ્છ વન વર્તુળ, ભુજ – કચ્છને પત્ર લખ્યો હતો. ત્યારબાદ, ઉપવન સંરક્ષક, પશ્ચિમ ઝોન, ભુજ વિભાગે ફરીથી તા.

૫.૧૧.૨૦૦૭ ના રોજ ઉપવન સંરક્ષક, પૂર્વ ઝોન, ભુજને વનીકરણ સંબંધિત વિગતો સમયપત્રક સાથે આપતો પત્ર લખ્યો હતો.

૨.૨ અરજીમાં એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે અનુસૂચિમાં દર્શાવેલ કોઈપણ પ્રવૃત્તિ આજદિન સુધી કરવામાં આવી નથી, જોકે ૨ અને ૧/૨ વર્ષ વીતી ગયા છે, કારણ કે વન વિભાગને સોંપી શકાય તેવી એવી કોઈ જમીન આજદિન સુધી ઉપલબ્ધ નથી, પરંતુ તે જમીન બી.એસ.એફ.ના કબજામાં છે. એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે, તેથી, વન વિભાગને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાતી જે કોઈ જમીન હતી તે ખેતીલાયક નહોતી, અને આજદિન સુધી વન સંરક્ષકનો એવો કોઈ અહેવાલ પણ નોંધ પર આવ્યો નથી, અને આ પાસું બાબતના મૂળ સુધી પહોંચે છે. એવો દાવો કરવામાં આવ્યો છે કે ત્યારબાદ, સામાવાળા ક્રમાંક ૪એ તા. ૨૧.૧૧.૨૦૦૮ના પત્ર દ્વારા નિયત નમૂનામાં મુન્દ્રા તાલુકા, કચ્છ જિલ્લો, ગુજરાત રાજ્યમાં પોર્ટ આધારિત એસ.ઈ.ઝેડ. સ્થાપવા માટે ૧૮૪૦ હેક્ટર વનજમીનના વળાંક માટે નવી દરખાસ્ત સીધી જ કરી હતી. ઉક્ત નવી દરખાસ્ત પછી, વન સંરક્ષક, કચ્છ વર્તુળ, ભુજે મુન્દ્રા ગામની ૧૮૫૦ હેક્ટર વિસ્તાર ધરાવતી અનામત વનજમીનના સ્થળ નિરીક્ષણ અંગે અહેવાલ આપ્યો હતો. ત્યારબાદ, સામાવાળા ક્રમાંક ૧એ તા. ૨૭.૨.૨૦૦૮ના પત્ર દ્વારા તેમાં ઉલ્લેખિત શરતોના આધિન રહીને પોર્ટ આધારિત એસ.ઈ.ઝેડ.ના વિકાસ માટે ૧૮૪૦ હેક્ટર અને ૧૬૮.૪૧ હેક્ટર, એમ મળી કુલ ૨૦૦૮.૪૧ હેક્ટર વનજમીનના વળાંક માટે સિદ્ધાંતતઃ મંજૂરી આપી હતી, જે શરતો

અરજદારના મત મુજબ પૂર્ણ કરવામાં આવી નથી. સંક્ષેપમાં, અરજદારની ફરિયાદ એ છે કે વનીકરણ માટે વન વિભાગને હસ્તાંતરિત કરવામાં આવી હોવાનું કહેવાતી અવનજમીન ભ્રામક છે અને તે માત્ર કાગળ પર જ અસ્તિત્વ ધરાવે છે; હકીકતમાં, આજદિન સુધી તે જમીનનો ભૌતિક કબજો વન વિભાગને સોંપવામાં આવ્યો નથી. તે વિસ્તારની ન તો ઓળખ કરવામાં આવી છે અને ન તો તેનું માપન કરવામાં આવ્યું છે.

૩. અરજદાર તરફથી હાજર રહેલ વિદ્વાન વકીલ શ્રી એકરામા કુરેશી અને શ્રી હાશિમ કુરેશી, સામાવાળા ક્રમાંક ૧, ૩ અને ૬ તરફથી હાજર રહેલ વિદ્વાન વકીલ શ્રી એન.ડી. ગોહિલ, સામાવાળા ક્રમાંક ૨ અને ૫ તરફથી હાજર રહેલ વિદ્વાન એ.જી.પી. શ્રી ઉત્કર્ષ શર્મા, સામાવાળા ક્રમાંક ૪ માટે સિંધી એન્ડ કો. તરફથી હાજર રહેલ વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલ શ્રી આર.એસ. સંજાણવાળા, જેઓને શ્રી સંદીપ સિંહ સહાય કરે છે, તેઓને સાંભળ્યા અને સામાવાળા ક્રમાંક ૭ એ તેમના વકીલ મારફતે સોગંદનામું દાખલ કર્યું છે.

૪. અમે નોંધ પર અમને ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવેલી સામગ્રીનું પણ અવલોકન કર્યું છે. નોંધોના સાધારણ અવલોકન પરથી એવું જણાય છે કે આ રિટ અરજીએ બાકી હોવા દરમિયાન, ભારત સરકારે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય, નવી દિલ્હી મારફતે તા. ૭.૭.૨૦૧૧ના રોજ એક હુકમ બહાર પાડી, જેમાં (૧) શ્રી જે.સી. કાલા, આઈ.એફ.એસ. (નિવૃત્ત), ભૂતપૂર્વ ડિરેક્ટર જનરલ ઓફ ફોરેસ્ટ્સ અને ભારત સરકારના સચિવ; (૨) ડૉ. એ.એસ. ડોગરા, આઈ.એફ.એસ. (નિવૃત્ત),

ભૂતપૂર્વ પ્રિન્સિપલ ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ્સ, પંજાબ; (૩) ડૉ. કમલ નાયડુ, આઈ.એફ.એસ. (નિવૃત્ત), ભૂતપૂર્વ પ્રિન્સિપલ ચીફ કન્ઝર્વેટર ઓફ ફોરેસ્ટ્સ, આંધ્ર પ્રદેશ; અને (૪) પ્રો. અશ્વની કુમાર, ભૂકંપ અભિયાંત્રિકી વિભાગ, આઈ.આઈ.ટી., રૂડકીનો સમાવેશ કરતી એક સમિતિની રચના કરવામાં આવી હતી, જેથી પ્રશ્નાધીન સ્થળની ભૌતિક ચકાસણી કરી શકાય; હાલની રિટ અરજીની ઊભાવવામાં આવેલા વનો અને વન્યજીવન સંબંધિત મુદ્દા અંગે નિષ્ણાત મત આપવામાં આવી શકે; તેમજ ગંભીર તીવ્રતાવાળા ભૂકંપને ધ્યાનમાં રાખી, દરિયાકાંઠાના અગ્રભાગ પર આવેલ આવા પ્રકલ્પની કારગરતા અંગે નિષ્ણાત મત રજૂ કરી શકાય. સમિતિના અહેવાલની નકલ સામાવાળા ક્રમાંક ૧ તરફથી કરવામાં આવેલા તા. ૨૭.૦૩.૨૦૧૨ના વધારાના સોગંદનામા દ્વારા નોંધ પર મૂકવામાં આવી છે. સમિતિએ નોંધેલ નિષ્કર્ષ નીચે મુજબ છે.

“૧. બંદર અને એસ.ઈ.ઝેડ. સ્થાપવા માટે જંગલજમીનની વળાંક માટે સમિતિ વન સલાહકાર સમિતિ સાથે સંમત છે અને તેમાં નિર્ધારિત શરતો સાથે પણ સંમત છે.

૨. ૧૯મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૦૭ના કલેક્ટરના હુકમમાં દર્શાવેલ સ્થળે યોગ્ય પ્રતિપૂર્તિરૂપ વનીકરણ માટેનું સ્થળ ઉપલબ્ધ છે.

૩. વધુમાં એ ઉમેરવામાં આવી શકે છે કે જળમાં મીઠાના ઊંચા સાંદ્રતાને કારણે મેન્ટ્રોપ પર્યાવરણ મોટાભાગના વનસ્પતિઓ માટે તાણકારક છે, જેનો શારીરિક

દ્રષ્ટિએ સામનો કરવો મોટાભાગની પ્રજાતિઓ માટે મુશ્કેલ છે અને પરિણામે મોટાભાગની પ્રજાતિઓમાં શારીરિક દુષ્કાળ સર્જાય છે. તેમ છતાં, મેન્ગ્રોવ વૃક્ષો આ તાણને સહન કરી શકે છે. તેથી, અમારું સૂચન છે કે મેન્ગ્રોવ પર્યાવરણશાસ્ત્ર વિષે જ્ઞાન ધરાવતા સભ્યો સાથે સીસીએફ રિસર્ચના અધ્યક્ષપદ હેઠળ નિષ્ણાત સમિતિની રચના કરીને યોગ્ય ખારાશ-સહનશીલ પ્રજાતિઓની ઓળખ કરવામાં આવે. વપરાશકર્તા એજન્સીએ વન વિભાગની નિર્ધારિત વિશિષ્ટતાઓ મુજબ તાત્કાલિક બે નૌકાઓ ઉપલબ્ધ કરાવવી જોઈએ.

જ. મુઝ્ફા બંદરે સુનામીના જોખમો નીચા છે. તેમ છતાં, ઉપયોગકર્તા સંસ્થા આઈ.આઈ.ટી. રુડકી સાથે પરામર્શ કરીને યોગ્ય સુરક્ષાત્મક ઉપાયો કરી શકે છે."

પ. શ્રી એકમા કુરેશી, અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે જોરશોરથી દલીલ કરી હતી કે સમિતિ દ્વારા મુલાકાત દરમિયાન, અરજદાર અને તેમના કાનૂની નિષ્ણાતે સ્થળની ચકાસણી માટે સમિતિ સાથે ગયા હતા અને તેમણે જાણ્યું હતું કે સમિતિએ અન્ય સ્થળની, અર્થાત્ વળતરરૂપ વનસૃજન માટે ફાળવવામાં આવેલી જમીનથી ભિન્ન વિસ્તારની મુલાકાત લીધી હતી અને આવી ખોટી ચકાસણીના આધારે અહેવાલ રજૂ કર્યો છે; અને હકીકતમાં, વળતરરૂપ વનસૃજન માટે ફાળવવામાં આવેલી જમીન ભ્રામક છે અને અસ્તિત્વમાં નથી તથા તે સમુદ્રના પાણીથી આવરાયેલો સમુદ્ર વિસ્તાર છે.

૬. તેના વિપરીત, શ્રી આર.એસ. સંજણવાલા, વિદ્વાન પરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી કે સામાવાળા નં. ૪ એ પોર્ટ આધારિત વિશેષ આર્થિક ઝોનના વિકાસ માટે મુન્દ્રા ગામની ૧૮૪૦.૦૦ હેક્ટર જેટલી જંગલ જમીન તથા તાલુકો : મુન્દ્રા ના ધુબ ગામની ૧૬૮.૪૧ હેક્ટર જમીન માટે અરજી કરી હતી. સમાન વિસ્તારની અન્ય જમીનને અનામત જંગલ તરીકે જાહેર કરવાની આવશ્યકતા હોવાથી તથા ક્ષતિપૂર્તિરૂપ વનીકરણ કરવાનું જરૂરી હોવાથી, કલેક્ટર, કચ્છે તા. ૧૯.૦૭.૨૦૦૭ ના હુકમ દ્વારા લખપત તાલુકાના મૌજે કાનેર અને શેણાપુરની ઉત્તરે આવેલી ૨૦૦૮.૪૧ હેક્ટર જેટલી જમીન ક્ષતિપૂર્તિરૂપ વનીકરણ માટે રાજ્ય વન વિભાગને હસ્તાંતરિત કરી હતી. શ્રી સંજણવાલાએ વધુમાં રજૂઆત કરી કે ઉક્ત જમીનનું માપન કરવામાં આવ્યું હતું અને જી.પી.એસ. કો-ઓર્ડિનેટ્સ તેમજ રેખાંશ અને અક્ષાંશના આધારે માપપત્રક તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ ક્ષતિપૂર્તિરૂપ વનીકરણ માટે તા. ૨૨.૧૦.૨૦૦૭ ના રોજ ઉક્ત જમીનનો કબજો રાજ્ય વન વિભાગને સોંપવામાં આવ્યો હતો. અહેવાલમાં, સ્વતંત્ર નિષ્ણાત સમિતિએ પણ નોંધ્યું છે કે વિસ્તાર થાંભલાઓ દ્વારા યોગ્ય રીતે સીમાચિહ્નિત છે. આ થાંભલાઓના અક્ષાંશ અને રેખાંશનું સ્વતંત્ર જી.પી.એસ. દ્વારા સત્યાપન કરવામાં આવ્યું હતું અને તે જિલ્લા જમીન દસ્તાવેજ નિરીક્ષક, કચ્છ-ભુજ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા સર્વે સ્કેચમાં દર્શાવેલ આંકડા સાથે મેળ ખાતા હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. આ સ્થળનું સ્થાન પણ ક્ષતિપૂર્તિરૂપ વનીકરણ માટે બિનસર્વે જમીન હસ્તાંતરિત કરવા બાબતના કલેક્ટરના હુકમમાં દર્શાવેલ વર્ણન સાથે મેળ ખાતું હતું. અંતમાં, શ્રી સંજણવાલાએ દલીલ કરી કે

ક્ષતિપૂર્તિરૂપ વનીકરણનો વિસ્તાર વાસ્તવમાં ઉપલબ્ધ છે અને જમીન પર સીમાચિહ્નિત કરાયેલ છે તે પૂરતું સ્પષ્ટ છે. તેથી, તા. ૧૯.૦૭.૨૦૦૭ ના હુકમ દ્વારા કલેક્ટર, કચ્છે રાજ્ય વન વિભાગને હસ્તાંતરિત કરેલ જમીન અસ્તિત્વમાં નથી એવી દલીલ કરવી અત્યંત દુર્ભાગ્યપૂર્ણ છે.

૭. અમે આ અદાલતે પસાર કરેલા હુકમના અનુસરણમાં રજૂ થયેલી અરજીઓ તેમજ પરિશિષ્ટોના સ્વરૂપમાં દસ્તાવેજી પુરાવા અને નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલના પ્રકાશમાં સંબંધિત પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી પરસ્પર વિરોધી રજૂઆતોનો વિચારપૂર્વક વિચાર કર્યો છે. રેકૉર્ડ પર ઉપલબ્ધ ઉપરોક્ત સામગ્રીના અવલોકન પરથી સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત થાય છે કે વનીકરણ માટે ફાળવવામાં આવેલી ૨૦૦૮.૪૧ હેક્ટર જમીન, જે વન વિભાગને ફાળવવામાં આવી હતી, તે સર્વે વગરની જમીન હતી અને પરિણામે એવો તર્ક ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે વાસ્તવિક કબજો હસ્તાંતરિત કરવામાં આવ્યો નથી; પરંતુ અરજદારે પોતે જ પૃષ્ઠ ૫૦ પર રજૂ કરેલા દસ્તાવેજી પુરાવામાંથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ઉપરોક્ત સર્વે વગરની જમીનની ચારેય સીમાઓ સાથે લાખપતના સર્કલ ઓફિસર દ્વારા કબજો સોંપવામાં આવ્યો હતો અને આ હકીકત ભારત સરકાર, નવી દિલ્હી, પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય દ્વારા નિમણૂક કરાયેલ ઉપરોક્ત નિષ્ણાત સમિતિએ પણ ચકાસી છે. રેકૉર્ડ પરથી નોંધાય છે કે સદર જમીનનું માપન જી.પી.એસ. સંયોજકો તેમજ રેખાંશ અને અક્ષાંશ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું અને માપન પત્રક તૈયાર કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ

૨૨.૧૦.૨૦૦૭ના રોજ વળતરરૂપ વનીકરણ માટે સદર જમીનનો કબજો રાજ્ય વન વિભાગને સોંપવામાં આવ્યો હતો. અહેવાલમાં સ્વતંત્ર નિષ્ણાત સમિતિએ એવું પણ નોંધ્યું છે કે વિસ્તારને થાંભલાઓ દ્વારા સ્પષ્ટ રીતે સીમાચિહ્નિત કરવામાં આવ્યો છે. આ થાંભલાઓના અક્ષાંશ અને રેખાંશની સ્વતંત્ર જી.પી.એસ. દ્વારા ચકાસણી કરવામાં આવી હતી અને તે કચ્છ-ભુજના જિલ્લા ભૂઅભિલેખ નિરીક્ષકે રજૂ કરેલા સર્વે કરાયેલા નકશામાં દર્શાવેલી આકૃતિ સાથે મેળ ખાતા હોવાનું જણાયું હતું. રેકૉર્ડ પરથી વધુમાં એવું પણ જણાય છે કે આ સ્થળનું સ્થાન પણ વળતરરૂપ વનીકરણ માટે સર્વે વગરની જમીન હસ્તાંતરિત કરવા બાબતે કલેક્ટરના હુકમમાં દર્શાવેલા વર્ણન સાથે મેળ ખાતું હતું અને તે પૂરતું સ્પષ્ટ છે કે વળતરરૂપ વનીકરણ માટેનો વિસ્તાર હકીકતમાં ઉપલબ્ધ છે અને સ્થળપર સીમાચિહ્નિત કરાયેલ છે. પરિસ્થિતિના આ દષ્ટિકોણે, શ્રી કુરેશી દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલો એવો તર્ક કે વાસ્તવિક કબજો સોંપવામાં આવ્યો નથી અને વનીકરણ માટે ફાળવવામાં આવેલી સર્વે વગરની જમીન અસ્તિત્વમાં નથી, તે આધારહીન જણાય છે અને સ્વીકારી શકાય તેમ નથી.

૮. સીમા સુરક્ષા દળના નિયંત્રણ હેઠળ આવેલી જમીન સંબંધિત દલીલ અંગે, નોંધપોથીમાંથી જણાય છે કે તારીખ ૨૬.૧૨.૨૦૦૨ના પત્ર દ્વારા સીમા સુરક્ષા દળના કચેરીએ કોરી કીકના સામાના કાંઠે મેન્ગ્રોવ વાવેતરની પ્રવૃત્તિઓને મંજૂરી આપી હતી.

૯. ઉપરોક્ત હકીકતી પાસાને ધ્યાનમાં લેતા, અરજદાર તરફથી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી એકરમા કુરેશી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ આ દલીલમાં અમને કોઈ જ બળ જણાતું નથી કે પ્રતિપૂર્તિ વનીકરણ માટે ફાળવવામાં આવેલી જમીન ભ્રામક છે અને અસ્તિત્વમાં નથી તથા તે સમુદ્રના પાણીથી આવરાયેલો સમુદ્રી વિસ્તાર છે. ભારત સરકાર દ્વારા પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય, નવી દિલ્હી મારફતે રચવામાં આવેલી સ્વતંત્ર નિષ્ણાત સમિતિના અહેવાલ પર અવિશ્વાસ રાખવા માટે અમને કોઈ માન્ય તર્કસંગત તેમજ વૈજ્ઞાનિક કારણો મળતા નથી.

૧૦. ઉપરોક્ત સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતાં, આ રિટ અરજી નિષ્ફળ જાય છે અને તે મુજબ રદ કરવામાં આવે છે. ખર્ચ બાબતે કોઈ હુકમ કરવામાં આવતો નથી.

૧૧. ઉપરોક્ત ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેતાં, વર્ષ ૨૦૧૧ ની સિવિલ એપિલકેશન ક્રમાંક ૧૧૬૦૭ હવે બાકી રહેતી નથી અને તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

(વી.એમ. સહાય, કાર્યકારી મુખ્ય ન્યાયમૂર્તિ)

(આર. પી. ધોલરિયા, ન્યાયમૂર્તિ)

*The translation of this judgment has been provided by M/s
Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.*

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.